

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „РЕЧНИК НА ТУРЦИЗМИ, АРХАИЗМИ, ДИЈАЛЕКТИЗМИ И РЕТКО УПОТРЕБУВАНИ ЗБОРОВИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК“ ОД ПРОФ. Д-Р ТОЛЕ БЕЛЧЕВ, ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр. 1902-51/18 од 136. редовна седница на Наставно-научниот совет на Филолошки факултет во Штип, одржана на 17.2.2016 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- проф. д-р Ранко Младеноски, Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип;
- доц. д-р Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип,

за изготвување на извештај (рецензија) на приложениот ракопис со наслов *„Речник на турцизми, архаизми, дијалектизми и ретко употребувани зборови во македонскиот јазик“* од *проф. д-р Толе Белчев* наменет за студентите на прв и втор циклус студии на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Филолошки факултет во Штип го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Ракописот на проф. д-р Толе Белчев со наслов *„Речник на турцизми, архаизми, дијалектизми и ретко употребувани зборови во македонскиот јазик“* понуден како прирачник за публикување во електронска форма на веб-страницата од Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип се однесува, пред сè, на предметот *Лексикологија на современиот македонски јазик* во *трет семестар*, со неделен фонд на часови од 3+2+1 и е наменет првенствено за студентите од Катедрата за македонски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Овој речник ќе им биде од полза и на студентите што го следат курсот *Фразеологија на современиот македонски јазик* во седми семестар со фонд на часови од 2+1+1, со оглед на фактот дека македонските фразеологизми содржат бројни турцизми, архаизми и дијалектизми. Прирачникот, се разбира, ќе им помогне и на студентите од другите катедри на Филолошкиот факултет во Штип (Англиски јазик и книжевност, Италијански јазик и книжевност, Германски јазик и книжевност, Турски јазик и книжевност) во текот на образовниот процес на совладување на техниките и вештините за преведување и толкување од странски на македонски јазик и обратно. Сето ова значи дека при подготвувањето на овој ракопис се водело сметка за наставните програми, но и за поголем број предметни програми за курсевите што се одржуваат на првиот и на вториот циклус на студии на Филолошкиот факултет во Штип.

Наставниот прирачник со наслов *„Речник на турцизми, архаизми, дијалектизми и ретко употребувани зборови во македонскиот јазик“* содржи вкупно 216 страници на кои се распределени следните сегменти: *Предговор* (на рецензентите), *Вовед*, *Речник на турцизми, архаизми, дијалектизми и ретко употребувани зборови во македонскиот јазик* и *Биографски податоци за авторот*. Во воведниот дел авторот нуди еден панорамски преглед на најсуштинските особености на лексикологијата, но и на лексикографијата, со што овој ракопис добива и атрибути на високошколски учебник поради тоа што студентите ќе се запознаат со основите на две суштински дисциплини од областа на македонистиката, но и од областа на општата лингвистика – лексикологијата и лексикографијата. Во таа смисла треба да се истакне дека според обемот и содржината, а и според бројот на часовите за предметите *Лексикологија на современиот македонски јазик* и *Фразеологија*

на современиот македонски јазик овој речник ги задоволува сите услови предвидени со Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Ова најново лексикографско дело на професорот Белчев покажува дека авторот се зафатил со една мошне обемна и макотрпна лексикографска задача. Имено, професорот Белчев веќе неколку децении работи врз збогатувањето и унапредувањето на македонската лексикографска дејност, а тоа го потврдуваат неколкуте негови речнички изданија, меѓу кои овде би го споменале, на пример, двотомниот „Речник на странски зборови во македонскиот јазик“ од 2010 година што, секако, зборува за едно богато искуство на авторот во областа на лексикографијата. Овој најнов речник во кој се дадени значењата на многубројни турцизми, архаизми, дијалектизми и ретко употребувани зборови се појавува, исто така, да пополни уште една празнина во македонската лексикографска и, воопшто, јазична средина.

Како специфика на овој речник би го издвоиле едноставното појаснување на значењето (поимањето) на лексичките единици што се предмет на обработка во речникот. Кај поголем број турцизми, архаизми и дијалектизми значењето е дадено на едноставен начин, со еден збор, како на пример: **акчилница** = *гостилница*; **апс** = *затвор*; **ариза** = *подари*; **нарач** = *порака*; **неграмотен** = *неписмен*; **опул** = *поглед* и слично. Онаму, пак, каде што лексичките единици се појаснуваат описно се забележува дека авторот се одлучил за кратко и што е можно појасно толкување на зборовите. Ќе наведеме само неколку примери: **аклија** = *што има ак, што има право*; **алаца** = *памучна ткаенина со надолжни линии*; **долија** = *чаша со која се пие здравица*; **дубалка** = *направа во која се става детето за да се навикне да стои*; **ќурк** = *долга горна облека опишена со крзно*; **чапче** = *мал сад за црпење и пиење вода* итн. Очигледно е дека интенцијата на авторот на овој речник била колку што е можно поедноставно и поразбирливо да се дефинираат значењата на зборовите што се појавуваат како единици во речникот. Дури и на оние места каде што било нужно да се даде пошироко и подетално појаснување, тоа е извршено со едноставен, разбирлив и приемлив стил.

Како што веќе истакнавме погоре, овој прирачник во голема мера ќе им послужи на студентите од Филолошкиот факултет во Штип, но ќе им биде од полза и на студентите коишто студираат на катедрите за македонски јазик на сите универзитети во државава. Покрај тоа, прирачникот ќе биде од полза и за сите оние што на каков било начин се занимаваат со македонскиот јазик, затоа што станува збор за солидно изработен речник со, како што веќе се нагласи, едноставни и разбирливи појаснувања на значењата на лексемите што се обработуваат во него. Во таа смисла, сметаме дека новиот лексикографски труд на професорот Белчев ќе најде своја практична примена и кај пошироката публика.

ЗАКЛУЧОК

Ракописот на проф. д-р Толе Белчев со наслов „Речник на турцизми, архаизми, дијалектизми и ретко употребувани зборови во македонскиот јазик“ што е понуден за објавување како рецензиран наставнообразовен прирачник претставува сериозно изработен лексикографски труд во кој се нудат значења и појаснувања за мошне важен квантум на лексички единици во македонскиот јазик. Значајноста на овој труд е дотолку поголема што со неговото објавување не само што ќе имаат полза и студентите и лексиколозите и лексикографите, туку и се заштитуваат од забрав голем број зборови (турцизми, архаизми и дијалектизми) кои со текот на времето исчезнуваат од колективната меморија на македонскиот народ. Исто така, овој прирачник претставува значаен придонес во развојот на македонската лексикографија што, секако, треба да биде поттик за натамошно изработување и публикување на вакви и слични трудови во областа на македонистиката.

Врз основа на наведените и образложени факти за содржината на наставниот лексиколошки и лексикографски прирачник со наслов „Речник на турцизми, архаизми, дијалектизми и ретко употребувани зборови во македонскиот јазик“ од проф. д-р Толе Белчев, Рецензентската комисија заклучува дека овој труд целосно ги исполнува критериумите за објавување на наставни помагала што се предвидени со Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип. Поради тоа, како членови на Рецензентската комисија, со задоволство им предлагаме на членовите на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип да го прифатат овој труд за објавување во е-библиотеката на веб-страницата на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип како рецензиран наставен прирачник по предметите Лексикологија на современиот македонски јазик и Фразеологија на современиот македонски јазик.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. д-р Ранко Младеноски, с.р.
Доц. д-р Светлана Јакимовска, с.р.